

O sector económico primario en España

Na actualidade, a agricultura española presenta as seguintes características: unha poboación activa escasa e envellecida, unha desigual distribución da propiedade, un desenvolvemento científico e técnico relativamente importante, un retroceso da superficie cultivada e dos cultivos tradicionais, unha escasa achega á produción nacional e unha gran diversidade produtiva.

1. A poboación activa agraria: redución e envellecemento

As actividades primarias dan emprego a pouco máis dun millón de persoas, o 8% da poboación ocupada, unha porcentaxe lixeiramente máis alto que a media da UE. O tanto por cento varía de forma significativa segundo as distintas provincias e comunidades. Galicia presenta o valor máximo, e o mínimo correspóndelle á Comunidade de Madrid, cun 1 %.

Trátase dunha poboación sumamente envellecida. Así, por exemplo, os titulares de explotacións maiores de 55 anos supoñen xa en torno ao 60 % do total, mentres que os menores de 35 anos roldan o 6 %. De seguir a tendencia actual, o proceso de envellecemento dos activos agrarios acelerarase nas próximas décadas.

Cabe destacar outros dous feitos significativos. Por unha banda, a mellora dos niveis formativos da poboación que se dedica ás actividades agrarias; por outro, o importante papel que desempeña a muller no campo, un papel non suficientemente recoñecido nas estatísticas.

2. A incorporación da tecnoloxía

Durante o últimas catro décadas, a mecanización da agricultura española ha experimentado un forte impulso. O incremento do índice de mecanización, así como as melloras en determinados equipos de recolección en cultivos como o oliveiral, a vide e o algodón, entre outros, propician e manifestan á vez a reactivación do sector agrario español e unha renovación do parque nacional de maquinaria agrícola.

Tamén se incrementou enormemente o uso de abonos, produtos fitosanitarios, pensos, sementes selectas e enerxía.

Os fertilizantes, abonos, etc., contribuíron a estimular o crecemento das plantas, co consecuente aumento da produtividade. Á vez achegaron nutrientes e materia orgánica para o mantemento da fertilidade dos chans agrícolas, e así contribuír ao desenvolvemento dunha agricultura sostida.

Tamén se fabrican os pensos compostos de cebo, utilízanse cereais (millo, cebada, trigo, centeo) e fariña de soia para alimentar ao gando. É dicir, abandónase o emprego das graxas de orixe animal para a súa mellor alimentación, co fin de mellorar a calidade das carnes e os seus derivados.

Con todo, a modernización agraria derivada da incorporación dos avances tecnolóxicos e científicos tivo tamén efectos negativos. Así, a introdución de maquinaria, favorecida pola concentración parcelaria, provocou a eliminación de numerosas árbores; por outra banda, o uso, e ás veces abuso, dos fertilizantes, pesticidas, etc., para aumentar os rendementos agrícolas, orixinaron en numerosas ocasións a contaminación dos acuíferos subterráneos. Esta inadecuada utilización da tecnoloxía, unida aos problemas de esgotamento dos recursos e salinidade do chan provocados por un mal uso do regadío, orixinou graves problemas ambientais.

Desde os anos oitenta estendeuse a agricultura ecolóxica, que exclúe o uso de produtos químicos, e que na actualidade ocupa unhas 250.000 ha.

3. A redución da superficie cultivada e dos cultivos tradicionais

Hoxe en día, as terras destinadas a cultivos e a prados e pastos, é dicir, a superficie agrícola utilizada (SAU), excede os 25,6 millóns de ha, o que representa o 18 % da SAU da UE e máis da metade do territorio español.

En función dos usos, a súa distribución é a seguinte: as terras labradas ocupan dúas terceiras partes (pouco máis de 17 millóns de hectáreas, a maioría de secaño) e os prados e pastos, o terzo restante. Con todo, durante as últimas décadas tivo lugar un espectacular descenso das terras de cultivo, que desde 1989 estímase en máis de 3 millóns de hectáreas.

Nese mesmo período a superficie cultivada ha experimentado tamén cambios internos de notable importancia. Ademais da redución do barbecho e o aumento de regadíos (que supoñen actualmente máis de 3 millóns e medio de hectáreas), cabe destacar a sensible redución da superficie de cereais, que ocupan algo máis dunha terceira parte (con forte reestruturación interna a favor da cebada e en detrimento do trigo), unha escasa diminución do viñado, o forte aumento da superficie de oleaginosas (sobre todo do girasol, pero tamén do oliveiral) e o débil aumento das superficies de froiteiras, hortalizas e flores.

4. A produción agraria: a súa escasa achega á produción nacional

A produción agraria española ten escasa relevancia: representa unicamente o 4 % do PIB a prezos de mercado, e constitúe ao redor do 14 % da do conxunto da UE. Con todo, conserva un peso importante (ao redor dos 27.000 millóns de euros), debido fundamentalmente ao proceso de intensificación que supón a diminución do barbecho e a extensión do regadío.

Os produtos agrícolas proporcionan case o 58 % da Producción Final Agraria (PFA), moi por encima da media da UE. Diso dedúcese que, dentro das actividades primarias, a agricultura é a predominante.

A agricultura española caracterízase por unha gran diversidade produtiva, consecuencia das variadas condicións naturais; cultívanse desde especies propias do clima tépedo até especies tropicais, pasando polos cultivos típicos mediterráneos: viñado, oliveiral, cítricos, hortalizas, etc.

A produción hortofrutícola supón, aproximadamente, a metade da produción vexetal e a cuarta parte da PFA española, cunha gran diversidade de produtos (tomate, pemento, laranxa, mandarina, limón, pexego, etc.). Así mesmo, teñen especial relevancia o viñado e o oliveiral desde diferentes puntos de vista (uso do chan, produción, comercio exterior e man de obra, entre outros).

Desde a nosa adhesión á UE, o comercio dos nosos produtos agrarios cos países membros da organización non deixou de incrementarse, pois é o destino do tres cuartas partes das nosas exportacións agrarias, e tamén é máis do 60 % da orixe das nosas importacións. No seu maior parte, expórtanse froitas, verduras e legumes e impórtanse animais vivos e produtos do reino animal.

5. Outras actividades rurais

Aínda que a agricultura é xeralmente a actividade dominante, nas áreas rurais practícanse outras actividades económicas. Entre elas atópanse a gandería, a pesca e a silvicultura.

A gandería

A actividade gandeira está limitada polas condicións climáticas e tamén pola demanda. Estes dous factores explican a súa evolución e a súa distribución espacial.

- O gando bovino e ovino. O réxime de precipitacións limita a cantidade e calidade dos prados e pastos e, por tanto, a expansión das especies de ruminantes, sobre todo dos bóvidos. Desde 1989 tivo lugar un crecemento sostido do número de cabezas de bovinos, que rolda os 6 millóns, mentres que o censo de ovinos experimentou algúns altibaixos e escasamente excede os 24 millóns de cabezas. Por outra banda, nos últimos anos e debido aos excedentes de leite existentes na UE, tivo lugar un proceso de reestruturación interna de ambas as cabanas: perdeu importancia a orientación láctea fronte á cárnica. Existen, con todo, fortes disparidades rexionais: as comunidades da cornixa cantábrica concentran un terzo da cabana vacúa, orientada fundamentalmente á produción de leite; doutra banda, as autonomías do interior da Península caracterízanse por un importante peso do gando ovino e bovino, destinados no seu maior parte á produción de carne.

- O gando porcino e as aves. A presión da demanda, consecuencia da elevación do nivel de vida da poboación española, determinou unha notable expansión do porcino e as aves desde 1989. Cataluña e Castela e León concentran máis do 40 % do censo de aves.

Por outra banda, a gandaría experimentou un proceso de modernización similar á da agricultura, coa aparición de explotacións gandeiras especializadas e o desenvolvemento do gando estabulado. Actualmente, a actividade gandeira achega algo máis do 40 % da PFA (Produción Final Agraria), porcentaxe inferior ao do conxunto da UE, onde excede o 50 %.

En resumo, a gandaría ten especial relevancia na cornixa cantábrica, os Pireneos cataláns, e unha estreita franxa encostada ao Sistema Central integrada polas provincias de Salamanca, Ávila, Segovia e Madrid.

A actividade pesqueira

En España, que conta cuns 4.000 km de costa, a actividade pesqueira ten unha longa tradición. O noso país é, actualmente, unha das principais potencias do mundo polo tamaño da flota e polo volume de capturas. Con todo, o papel da pesca na economía nacional é pouco importante. Ten un maior peso socioeconómico nas comunidades que miran ao Atlántico: Andalucía, Canarias e, sobre todo, Galicia. Tras a adhesión de España á UE este subsector enfróntase a un difícil proceso de reconversión e presenta as seguintes características:

- Un notable retroceso do emprego.
- A preponderancia das actividades en augas nacionais, debido aos problemas para faenar noutros caladoiros: Marrocos, Canadá, etc.
- O predominio das empresas familiares.
- Unha desigual modernización ou incorporación dos avances tecnolóxicos.

Nas últimas décadas tivo un enorme desenvolvemento a acuicultura, ou cultivo de certas especies de animais (troita, salmón, cangrexo, mexillón, etc.) e plantas en criadeiros mariños e terrestres.

A silvicultura

A superficie forestal arborado ocupa actualmente uns 14 millóns de ha, o que representa máis da cuarta parte da extensión total do noso país.

As condicións naturais, unidas ás históricas e socioeconómicas, determinan que a extensión da actividade forestal nas diferentes comunidades sexa moi dispar; obviamente, ten maior peso na España atlántica e nas provincias que participan das áreas montañosas.

Esta actividade ten en España menor importancia relativa que na UE debido, sobre todo, ao clima. Con todo, o peso deste subsector tende a aumentar debido á protección do medio ambiente e os programas de fomento da repoboación forestal e tam-bién de forestación de terras agrícolas.